

SİVAS YÖRESİNDE ALBASMASI İLE İLGİLİ İNANÇ VE UYGULAMALAR

Ahmet GÖKBEL*

Bu çalışma, Sivas merkezle sınırlı olmayıp köyleriyle beraber bütün ilçeleri kapsamaktadır. Söz konusu bölgede bu konunun nasıl algılandığı en iyi şekilde tespit edilerek konunun sağlıklı bir şekilde ortaya konulması için, öncelikle konuya genel anlamda kısa bir giriş yapıldıktan sonra, Al Karısı'nın bu bölgede şekil açısından nasıl tasavvur edildiği ve hangi kılıklara bürünerek geldiği hususu ile Al Karısı'nın daha çok nerelerde bulunduğu ve bunun kimleri bastığı konusu üzerinde durulup Al Basması ile ilgili insanların başından geçen çarpıcı hikâye ve efsanelerden örnekler verilerek Al Karısı'ndan korunmak için uygulanan pratikler ile varsa bu konudaki diğer ritüeller üzerinde durulmaya çalışılmıştır.

Ayrıca bölgede Al Basması'ndan ayrı olarak telakki edilen *Kırk Basması* inancından da bahsedilip *Kırk Basması* konusunda da halk arasında nelere inanıldığı ve hangi uygulamaların yapıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Al Karısı veya *Al Bastı*, özellikle loğusa dönemini yaşayan annelerin korkulu rüyası olan, çeşitli varyantları bütün Asya'ya ve bu arada Türk kültürünün çeşitli boylarına yayılmış bir inanıştır. Türk boylarında, *Al Karası*, *Al Bastı*, *Albıs*, *Almıs* ve *Almuş* gibi isimlerle anılır. Efsanenin temelini Türklerin İslamiyet'ten önceki inançlarına dayandırmanın yanlış olamayacağı kanaatindeyim.

Kırgız-Kazak inancına göre iki türlü Al Bastı vardır. Bunlardan Kara Al Bastı, ciddi ve ağırbaşlı bir ruhtur. Sarı Al Bastı ise doğum yapan kadının ve çocuğunun ciğerini söküp suya atar. Hoca'nın veya Baksı'nın (Şaman'ın) okumasıyla giderler. Dış görünümü sarışın bir kadın suretindedir. Bazen keçi veya tilki suretlerine de girer. Baksı veya Ocaklı kimselerin Al Bastı'yı yakaladıkları zaman, "Ey Al Bastı, zalim! Koy ciğerini yerine! Zavallının canını iade et! Sözümü tutmazsan, bana hürmet etmezsen, gözlerini çıkarırım" şeklindeki efsunu söyledikleri nakledilir.¹

*Prof. Dr. Cumhuriyet Üniv. İlahiyat Fak. Dinler Tarihi Öğrt. Üyesi agokbel@cumhuriyet.edu.tr

¹ Abdülkadir İnan, *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, Ankara, 1986, s. 169-171; Abdülkadir İnan, *Makaleler ve İncelemeler*, I, Ankara, 1987, s. 258-263.

Rivayete göre, Al Karısı loğusalara ve atlara musallat olan korkunç bir yaratıktır. Uzun boylu, uzun parmaklı ve uzun tırnaklıdır. Çok çirkin ve iğrenç bir suratı vardır. Bedeni yağlı, uzun ve siyah saçlıdır. Saçları, aynı zamanda darmadağınık olup kocaman bir başa sahiptir. Dişleri at dişi gibi iri ve seyrek, ayakları ise terstir. Loğusaların ve yeni doğan çocukların ciğerlerini yiyerek beslenirler. Daha çok kırmızı elbise giyerler. Su başında ve ağaçlık yerlerde yaşarlar.

Yakutlar'da, Kırgızlarda, Kazaklarda, Özbeklerde, Kazan Tatarları'nda, Gökoğuzlar da ve Anadolu Türklerinde loğusayı al karısından korumak için değişik çarelere başvurulduğu nakledilir. Bu konuda çeşitli tedbirler alınmadığı takdirde, Al Karısı'nın loğusanın yanına gelerek, onu rahatsız edeceğine inanılır.

Günümüzde Anadolu' da *Al*, *Al Karısı*, *Al Bastı*, *Al Kızı*, *Al Karası* ve bazı bölgelerde de *Kakura* adıyla bilinen bu ruhun loğusa kadınlara ve çocuklara musallat olduğu inancı yaygındır. Ben burada Sivas yöresinde bu konu ile ilgili inanç ve uygulamaları tanıtmaya çalışacağım.

Öncelikle Al Karısı'nın **Sivas yöresinde nasıl tasavvur edildiği** hususuna değinelim.

Sivas yöresinde insanlar arasında Al Karısı'nın çeşitli şekillerde algılanıp düşünüldüğü görülmektedir. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

1)-Genel anlamda, loğusa kadınlara ve çocuğuna düşman olup“Al Karısı” adı verilen bir “cin”in kırk gün içinde yalnız kalan loğusanın ve çocuğunun hastalanması, ölümlerine yol açması “ Al basması” diye bilinir.²

2)-Al Karısı'nın boyu, parmakları ve saçı uzun, tırnakları parlaktır. Siyah saçlıdır. El ve ayakları küçük, memeleri uzundur. Genellikle al rengine elbiseler giyen mahlûk, dişlek bir kadındır. Loğusa kadın ve kırklı kız çocuklarının ciğerlerine dayanamayan kötü ruhlu kadın, geceleri kısraklara binmekten hoşlanır³.

3)-Yine Al Karısı, iri yapılı, esmer, uzun, ince, eğri parmaklı, tırnakları uzun ve pençe gibi kıvrılmış, kırmızı iri kalın dudaklı, göğüsleri yeri süpürürcesine büyük bir yaratık olarak algılanır.⁴

² Müjgan Üçer, “Sivas'ta Doğum Folkloru”, *Sivas Folkloru*, Sa: 32, Sivas, 1975, s. 5.

³ Özlem Aslan, *Yıldızeli ve Çevresindeki Alevilerin Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme*, (Yüksek Lisans Tezi-Cumhuriyet Üniversitesi Sos. Bil. Enst.), Sivas, 2001, s. 63.

⁴ Kadir Pürlü, *Sivas'ta İlbeyli Türkmenleri*, II, Sivas, 2002, s. 641; İshak Görücü, *Gürün'ün Sosyo-Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme*, (Yüksek Lisans Tezi-Cumhuriyet Üniversitesi Sos. Bil. Enst.), Sivas, 1999, s.62.

4)-Al denilince yeni doğum yapmış kadının ve çocuğunun üzerine bir ağırlığın çökmesi ve al basan kişinin sesini hiç çıkaramamasıdır. Ayrıca “Al”ın parlak elbiseli, uzun ve dağınık saçlı, ince parmaklı, elleri ve yüzü kuru, elinin ortasında çember genişliğinde delik olan, tırnakları ve dişleri çok uzun, iri göğüslü ve et gibi yumuşak, kemiksiz kadın şeklinde bir varlık olduğuna inanılmaktadır.⁵

5)-Al Basması’ndaki “Al” sözcüğü, görülmeyen ancak insanlara çeşitli sıkıntılar veren gizli bir güç anlamında kullanılır ve bu gizli gücün bazen farklı görünümlere bürünerek insanların karşısına çıktığına inanılır. “Al”ın cin olduğunu söyleyenler çoğunluktadır. Bunun diğer adı da *Al Karısı*’dır.⁶

Al Karısı’nın daha çok **nerelerde bulunup kimleri bastığı** konusuna gelince;

Loğusanın gözüne çeşitli şekillerde görünen Al Karısı, ıssız yerlerde, harabelerde, mezarlıklarda, ahır ve samanlıklarda, ırmak, göl ve dere kenarlarında bulunur.⁷

Halk arasında yaygın olan inanca göre çoğunlukla Al Karısı, loğusa kadını, kırklı çocuğu, kısrığı ve koyunu basar. Özellikle al karısının, kız çocuğu dünyaya getirmiş kadınları ve kız çocuklarını bastığına inanılır. Kadını bastığı zaman boğazını sıkarak ciğerlerini sökeceği düşüncesi hâkimdir.

Al Karısı, loğusa kadını uykuda yakalar. Kadın uykuda iken elini ağzına sokarak ciğerini çıkarmaya çalışır. Bu sırada loğusa kadın uyanmak istese de uyanamaz.⁸

Bazı bölgelerde “Al”ın, cinler taifesinden biri olduğu kabul edilir. İnsanlar arasında dolaştığı, gece yolculuklarında kapalı ve açık yerlerde kuş ve kadın şeklinde bulunduğu inanılmaktadır. Her şekle giren “Al”, at, eşek ve diğer hayvanların peşinden gider. Bunlar arasında bulunup, çeşitli sesler çıkarır. Loğusa kadına ve çocuğa zarar vermeyi amaçlayan bir varlıktır. Anlatıldığına göre *Al Karısı*, erkeklerden çok korktuğunu ve kadından asla korkmadığını şu sözleri ile ifade eder: “*Küçük erkek çocuktan korkarım ama dağ kadar kadından korkmam, bir loğusanın yanında bir erkek olacağına on kadın olsa daha iyi*”.⁹

Yaygın inanca göre; Al Karısı hamile kadınları kırk gün öncesinden takip etmeye başlayıp doğumundan kırk gün sonrasına kadar bu takip işine devam eder. Kadın doğum yapınca ağzından girmek için fırsat kollar. Loğusa kadın yalnız bırakıldığında tanıdık bir

⁵ Yakup Göker, *Şarkışla'nın Sosyo Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme*, (Yüksek Lisans Tezi–Cumhuriyet Üniversitesi Sos. Bil. Enst), Sivas, 1998, s. 51; Turan Al, *Şarkışla Samankaya Köyü*, 1955 Doğumlu, Fakülte mezunu.

⁶ Hasan Yılmaz, *Suşehri'nin Sosyo Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme*, (Yüksek Lisans Tezi–Cumhuriyet Üniversitesi Sos. Bil. Enst), Sivas, 2005, s.28-29.

⁷ Görücü, s. 62; Hatun KOÇ, *Yıldızeli, Kaman Köyü*, 1934 doğumlu, Okur-yazar değil; Aslan, s.63.

⁸ Pürlü, II, s. 641.

⁹ Göker, s. 51; Turan Al, *Şarkışla Samankaya Köyü*, 1955 Doğumlu, Fakülte mezunu.

kadının veya eşinin kılığında yanına gelerek sevdiği ve canının çektiği bir yiyeceği hastaya uzatır. Loğusalı kadın kendisine uzatılan bu yiyeceği yemek için ağzını açınca ciğerini çıkararak alır. Çeşme ve göl kenarında ciğeri suya çarparak yer veya loğusalı kadına ilk gününde yedirilen yemekle birlikte kıl şekline girerek hastanın içerisine yerleşir. Loğusa kadını idaresi altına alarak hastayı ezer, ciğerini yiyerek öldürür.

Yörede Al Karısı ile ilgili insanların başından geçen birbirine benzer ve farklı birçok **hikâye ve efsanenin** anlatıldığına da şahit olduk. Örnek olarak bunlardan bir kaç tanesini burada sizlerle paylaşmak isterim.

Bu konuda Yıldızeli ilçe merkezinde anlatılan şu efsane dikkat çekicidir: “*Karısının doğumu yakın olan bir çoban bir gün davarını sulamak için çeşmeye iner. Davarlar çeşmeye yaklaşınca ürkmeye başlar. Çoban ne olduğunu anlamak için çeşmeye gelir, sağa sola bakar ve bir şey göremez. O sırada çeşmenin kürününden bazı sesler işitir. Seslere kulak verir. Kulağına çocuk ağlaması gibi bir ses gelir. Dinlediğinde al karısının çocuklarının açlıktan ağlayarak annelerinden yiyecek istediklerini ve annelerinin çocuklarına şöyle dediği anlatılır: ‘Koyunları sulayan çobanın karısı loğusadır. Ben şimdi gider bir kul olur, loğusanın ciğerini alırım. Loğusalı yemek yiyeceği zaman lokmasına sarılır, midesine inerim. Loğusayı dermansız ve halsiz bırakarak ciğerini çıkartırım.’* Bunu duyan çoban hemen evine gelir ki, Al Karısı hanımına yemek yedirmek için ilk lokmayı uzatıyor. Hemen yetişip elinden alır”¹⁰.

Sivas merkeze bağlı Manga köyünde daha önceleri yaşanmış bir olay şu şekilde nakledilir:

“*Bu köyde yaşayan Bekir Çavuş adında görmüş geçirmiş zeki bir adam varmış. Bu şahıs bir gün ırmak kenarında gezerken ırmak içinde bir hareketlilik görür. Dikkatlice bakınca bir de ne görsün, suda yıkanan Al Karısı var. Bir köşeye saklanarak onun sudan çıkışını beklemeye başlar. Sudan çıkınca hemen üzerindeki çuvaldızını eline alıp ani bir hareketle Al Karısı’na saplar. Bekir Çavuş, Al Karısı’nın iğne, filkete ve çuvaldız gibi sivri demir eşyalara yaklaşıp el süremeyeceğine inandığı için, onu gafil bir anda yakalamayı başarır. Sonra uzun saçlarından yakalayarak evine doğru yol almaya başlar. Al Karısı kendisini bırakması için çılgınlık atar, yalvarır yakarır, ona hazineler getireceğini, başka ne isterse onu vereceğini söyler. Ama Bekir Çavuş bunların boş sözler olduğunu, Al Karısı’nın artık kendisinin hizmetinden çıkamayacağını düşündüğünden hiç aldırış etmeksizin yoluna devam edip sesini çıkarmamasını emreder. Evine geldiği zaman tüm ev*

¹⁰ Aslan, s.63; Ümmahan KOÇ, *Yıldızeli Merkez*, 1918 doğumlu, Okur-yazar değil.

halkını başına toplayarak durumu bir bir herkese anlatarak onun kendilerine zenginlik getireceğini ve bu nedenle hiç kimseye bir şey söylememeleri gerektiğini tembihler.

Bu olaydan sonra Bekir Çavuşun evinde akıl almaz bir bolluk görülür. Bir leğen hamur Al Karısı'na yoğurtulduğu zaman iki katına çıktığı, inekler ona sağdırılınca sütün iki kat olduğu ve elinin değdiği her şeye bir bereketin geldiği görülür. Çevredekiler Bekir Çavuş'un bu durumuna akıl sır erdiremezler. Yıllardır tanıdıkları bu insan her gün yaptığından farklı bir şey yapmaz, hatta eskisinden daha az çalışır. Ancak nedense durumu eskisinden daha iyiye gitmekte ve elini hangi işe atsa bereket yağmaktadır. Bekir Çavuş gün geçtikçe daha da neşelenmeye ve refaha kavuşmaya başlar.

O olayın üstünden yedi yıl geçer ve her geçen yılda Bekir Çavuş daha da zenginleşir ve refaha kavuşur. Al Karısı Bekir Çavuş ne derse onu yapmaya mecbur olduğundan bu esaret boyunca Bekir Çavuş'un bütün işlerini görür. Bir gün ırmak kenarında çamaşır yıkarlarken Al Karısı suyun yanında duran küçük bir kız çocuğunu yanına çağırarak 'ellerim kirli sana zahmet şu iğneyi çıkarda bana ver' diyerek yakasında bulunan iğneyi gösterir. Çocuk bir şeyden haberi olmadığı için iğneyi tutup çeker. İğne çıkar çıkmaz bir çığlık atan Al Karısı doğruca ırmağa koşup suya atlar. Bir daha sudan çıkmayan Al Karısı'nı gören olmaz".

Şarkışla ilçesinin Emlek yöresine bağlı köylerde anlatılan başka bir efsane de şu şekildedir:

Sarıkaya köyünde yaşayan insanlardan birisi, ahıra her girdiğinde kısırağı aşırı şekilde yorgun ve terlemiş olarak bulur. Bir gün kısırağın sırtını kara sakız ile sıvar ve evine gider. Belli bir süre sonra ahıra tekrar gittiğinde kısırağın sırtına yapışmış, kaçmaktan aciz bir Al Karısı bulur. Al Karısı'nı kısırağın sırtından alarak hamur yoğutturur. Daha sonra köyün çeşmesinin olduğu yere götürüp serbest bırakır. Serbest kalan Al Karısı, çeşmenin oluşuna girip kaybolur. Ancak bir müddet çeşmeden kan akmaya başlar. Köylüler bunu, diğer Al Karularının yakalanan Alkarısı'nı boğmaları şeklinde açıklamaktadırlar. O günden bugüne kadar söz konusu Al Karısı'nı yakalayan o eve hiç Al Karısı uğramaz. O evden kül, çaput ve eski elbise verilen diğer evlere de Al Karısı uğramaz. Bu ev, şu anda Sarıkaya köyünde "Al Ocağı" olarak bilinmektedir.¹¹

Öte yandan Sivas yöresinde **Al Basması'ndan korunmak** için birçok inanç ve uygulamanın olduğunu da tespit ettik. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

¹¹ Fikri Kaya, Şarkışla Emlek Yöresinde Yaşayan Alevilerin Kültürel ve Dini Yaşantıları Üzerine Bir İnceleme, (Yüksek Lisans Tezi-Cumhuriyet Üniversitesi Sos. Bil. Enst), Sivas, 2003, 62.

1)-Al Karısı, özellikle doğum öncesi ve sonrasında ortaya çıkar. Onun için doğum yapacak kadın, yalnız bırakılmaz. Eğer bırakılacak olursa, al basmasından korumak için yorgana veya yastığa yorgan iğnesi iliştilir. Bu iğne, ocaklı aileden alınır ve kadını Al Karısı'na karşı korur¹².

2)-Eğer doğan çocuk kız olursa, önlemler artırılır. Çünkü, "Al Karısı" erkek çocuktan çekindiği gibi kız çocuğundan çekinmez. Kız çocuğuna ve onu doğuran anneye daha kolay musallat olur. Dışarıdan birisi, loğusa kadının bulunduğu odaya girdiğinde al karısı odayı terk eder¹³

3)-Kırkını tamamlamayan bir loğusa, çocuğuyla beraber evin dışına çıkmak zorunda kalırsa gittiği yerde kendi gibi bir kadının yahut kırkı çıkmamış çocuğun olup olmadığına dikkat eder. Varsa da karşılaşmamaya çalışır. Şayet karşılaşılırsa çocuğunu tutup havaya kaldırır. Bu şekilde al karısının şerrinden çocuğu korumuş olur¹⁴.

4)-Al Karısı'nın iğneden, erkekten ve erkek elbisesinden çok korktuğuna; bunlardan birisinin bulunduğu eve kesinlikle giremeyeceğine, ayrıca Al Karısı'nın çok işgüzar olduğuna, onu yakalayan kişinin her istediği işi yaptırabileceğine inanılır. Buna bağlı olarak Al Karısı'nı yakalamak ve elinde tutmak isteyen birinin, onu gördüğü anda herhangi bir yerine bir iğne saplaması ve bu iğneyi kesinlikle çıkarmaması gerektiği düşünülür.

5)-Loğusa kırk gün yalnız bırakılmaz.

6)-Loğusa kadının odasına süpürge, başucuna erkek gömleği ile ceketini ve hocalara yazdırılan muskalar asılır.¹⁵

7)-Loğusanın yastığının altına makas, bıçak, ekmek maşası, soğan ve sarımsak konulur.

8)-Loğusa kadının bulunduğu odada açık su kabı bırakılmaz, bırakıldığı zaman "Al" denilen şeyin gelip çocuğu basacağına inanılır.¹⁶

9)-Loğusa kadın ve çocuğu karanlıkta bırakılmaz. Loğusanın yattığı odanın ışığı gece sabaha kadar söndürülmez. Loğusa kadın karanlık odalara, ahır, samanlık gibi yerlere tek başına gönderilmez.¹⁷

¹² Recep Demir, *İmranlı'nın Sosyo-Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme*, (Yüksek Lisans Tezi-Cumhuriyet Üniversitesi Sos. Bil. Enst), Sivas, 2002, s. 44; Şirin Külbal, *İmranlı, Boğanak Köyü*, 1936 Doğumlu, , Okur-Yazar Değil.

¹³ Demir, s. 45; Yaşar Demirel, *İmranlı Merkez*, 1958 Doğumlu, Ortaokul Mezunu.

¹⁴ Demir, s. 45; Seher Koç, *İmranlı Merkez*, 1956 Doğumlu, Okur-Yazar.

¹⁵ Aslan, s. 64; Satı BALLI, *Yıdızeli, Akpınar Köyü*, 1945 doğumlu, Okur-yazar değil.

¹⁶ Görücü, s. 62.

10)-Kırkklı kadın cenaze evine ve mezar ziyaretine gönderilmez.

12)-Kırkklı çocuk herkesin kucağına verilmez, kısır ve adet halinde olan kadınlar, loğusa ile baş başa bırakılmaz.¹⁸

13)-Loğusa bulunan evden ateş alınıp verilmez. Loğusanın yanında açık su kabı bırakılmaz. Al karısı, açık bırakılan suların içine atmış olduğu mavi boncuk ile içeriği aydınlatarak çocuğu boğup öldürebilir.

14)-Çocuk kırk gün odasından dışarı çıkarılmaz.

15)-Loğusanın odasına köz küreği, kazma konur.¹⁹

16)-Al ocağından getirilen ekmek, tuz, toprak, kül ve bıçak hastanın yanına konur. Yorgana iğne batırılır.

17)-Loğusa Kur'an'dan ayet yazılı bilezikleri kırk gün takarak al karısından korunur.²⁰

18)-Loğusanın ve çocuğun başucuna Kur'an-ı Kerim asılır.

18)-Yeni doğum yapmış kişinin karyolasının çevresine İhlas suresi okunup; uçler adına üç kere ip dolandırılır. İpin uçları bağlanmaz birbiri üstüne konur.²¹

19)-Çocuğun başının altına ekmek veya tuz konur.²²

20)-Evde kocası bulunmayan loğusa kadını al basar. Al basmaması için kadın başına kırmızı bir bez bağlar. Akşam uyurken üzerine kocasının gömleğini veya ceketini örter. Yanına demir alır, yorganına iğne sokar ve mümkünse yanında aileden bir erkek kalır.²³

21)-Çocuğun beşiğinin altında bir kap içinde su, döşeğinin altında sarımsak, yastığının altında ekmek, beşiğinin yakınında süpürge veya süpürgenin yapıldığı bitkiden bulundurulur aldan korunmuş ulunur.²⁴

22)-Loğusanın başına kocasının ceketini asılır. Yastığının altına ekmek parçası ve ayna konulur.²⁵

¹⁷ Kaya, s. 61; Görücü, s. 62; Hava YILMAZ, *Yıldızeli, Çavuşlu köyü*, 1941 doğumlu, İlkokul mezunu; Aslan, s. 64.

¹⁸ Aslan, s. 64; Esmе KOÇ, *Yıldızeli Merkez*, 1922 doğumlu, Okur-yazar değil.

¹⁹ Menekşe ÖZDEMİR, *Yıldızeli, Yaylagöze Köyü*, 1967 doğumlu, İlkokul mezunu.; Aslan, s. 64.

²⁰ Aslan, s. 64; Cevahir KIZILGÖZ, *Yıldızeli, Davulalan Köyü*, 1933 doğumlu, Okur-yazar değil.

²¹ Yeter DOĞAN, *Yıldızeli, Delikkaya Köyü*, 1960 doğumlu, İlkokul mezunu; Aslan, s. 64.

²² Kaya, s. 61.

²³ Fatma Eleroğlu, *Şarkışla Kadılı Köyü*, 1913 Doğumlu, Okur-yazar değil.

²⁴ Hatice Özgün, *Şarkışla Gündül Köyü*, 1961 Doğumlu, Okur-yazar değil.

²⁵ Görücü, s. 62.

23)-Al karısı, iğne, filkete, bıçak, demir parçası, kazma, kürek, balta, ekmek, ateş, al ocaklarından alınan ekmek, tuz, kül ve erkek kıyafetinden çok korkar.

24)-Loğusanın bulunduğu bir evin üst tarafından düğün alayı ve gelin geçirmek uygun değildir. Eğer düğüncülerin evin civarından geçmeleri gerekiyorsa, evin alt tarafından geçmesi en uygun olanıdır.²⁶

25) Loğusanın yanına veya yatağının içine ocak demiri konulur.

26) Loğusa kadın, erkek şalvarı veya gömleği üzerine yatırılır. Ayrıca kocasının pantolonu kadının üzerine atılır.²⁷

Ayrıca, konunun bütünlüğü açısından, bölgede *Al Basması*'ndan ayrı olarak telakki edilen *Kırk Basması* inancı hakkında da bilgi vermenin gerekli olduğu kanaatindeyim.

Sivas yöresinde genel anlamda *Kırk Basması* olarak bilinen olay, *Al Basması*'ndan tamamen farklıdır. Al Basması'nda olağan dışı bir varlığın, loğusa kadına veya çocuğuna kötülük yapması varken *Kırk Basması*, tamamen farklı bir olgudur. Yöre insanına göre Kırk Basması, yeni doğum yapan loğusa kadının ve kırklı çocuğun her hangi bir sebepten dolayı zayıflayarak hasta düşmesidir. İnanca göre, ilk kırk gün doluncaya kadar çocuğun sağlığından emin olunmaz. Bu süre içerisinde anne ve çocuğu kırk basabilir. Bu süre geçince çocuğun sağlıklı olacağı ve yaşayacağı düşünülür. Çocuğu kırk bastığı zaman hastaneye veya sağlık kuruluşuna başvurulmaz. Çünkü onun tedavi edileceğine inanılmaz.²⁸ Diğer bir ifadeyle Kırk Basması, yeni doğum yapan kadının veya çocuğun zayıflaması, hastalanması ve neticede ölmesidir.²⁹

Kadını veya çocuğu kırk basmaması için aşağıdaki önlemler alınır:

1)-Loğusa kadını adetli veya cünüp bir kadının ziyaret etmesi engellenir.

2)-Çocuğun kırkı çıkmadan kimseye gösterilmez.

3)-Loğusalı evden ateş, tuz ve ekmek verilmez.³⁰

4)-İki loğusalı kadın karşılaştıklarında birbirlerine iğne vermezler ise kırkları birbirini basar.

5)-Loğusa kadının ve çocuğun yastığına iğde çekirdeği dikilir.³¹

6)-Cenaze götürülürken kırk basmaması için çocuğun kundağı yukarı kaldırılır.

²⁶ Görücü, s. 63.

²⁷ Pürlü, II, s. 642.

²⁸ Kaya, s. 62; Aslan, s. 65; Gülsen EKEN, *Yıldızeli, Avcıpınar Köyü*, 1945 doğumlu, İlkokul mezunu.

²⁹ Cevahir KIZILGÖZ, *Yıldızeli, Davulalan Köyü*, 1933 doğumlu, Okur-yazar değil; Aslan, s. 65.

³⁰ Aslan, s. 65; Kaya, s. 62; Sekine ÜSÜK, *Yıldızeli, Nallı Köyü*, 1935 doğumlu, Okur-yazar değil.

³¹ Görücü, s. 63.

- 7)-Kırkklı çocuğun çamaşırları güneş batımında dışarı bırakılmaz.³²
- 8)-Tıpkısı olan ve çocuğu yaşamayan kadın loğusalı kadının ziyaretine gitmez.
- 9)-Loğusalı eve et girmez. Özellikle de babası getirmez. Yoksa çocuğun ayakları gelişmez. Loğusalı eve et gireceği zaman çocuk dışarı çıkarılır. Et içeri girdirilir.³³
- 10)-Bebeğin altına konan höllük (toprak) temiz bir yerden besmele çekilerek alınmalıdır.
- 11)-Kırkklı çocuğun rahatsızlaşacağı, uyuyamayacağı düşüncesiyle giysileri ve bezleri ev dışında bırakılmaz³⁴
- 12)-Loğusalı kadının kırkı çıkmadan, kendisi ve çocuğu dışarı çıkarılmaz.³⁵
- 13)-Çocuğu sürekli ölen kadın, kırklı çocuğu ziyaret etmez.³⁶
- 14)-Kırk basmaması için Loğusalı kadın eşiği atlarken besmele çeker
- 15)-Kırkklı çocuğu, kırk basmasın diye yıllanmış tezek, fındık veya etle tartarlar.
- 16)-Kırkı çıkmamış iki kadın birbirini ziyaret edemez.³⁷
- 17)-Eve, gebe ya da yeni doğum yapmış köpek alınmaz. Çünkü köpeğin kırkı çok şiddetli basar ve kırk basan çocuk kısa zamanda zayıflayarak ölür.
- 18)-Çocuğun kırkı çıkıncaya kadar evden dışarı kibrit, çakmak, ateş gibi hiçbir yakma aracı verilmez. Yine akşam evden dışarı ateş verilmez. Verilirse evdeki kırklı çocuk ateş gibi yanar.³⁸
- 19)-Taze gelinlerin, kısır kadınların ve uzaktan gelen yolcuların yanlarına çocuk çıkarılırsa kırk basar.
- 20)-Kırkklı çocuğun çamaşırları güneş batımında dışarıda bırakılmaz.³⁹
- 21)-Kırk basması, çocuğun çelimsizleşmesinden, annenin rahatsızlaşmasından veya zayıflamasından anlaşılır.⁴⁰

³² Fadime BOYRAZ, *Yıldızeli Merkez*, 1942 doğumlu, Okur-yazar değil; Aslan, s. 65.

³³ Aslan, s. 65; Kaya, s. 62; Tamam ÇELİK, *Yıldızeli, Yusufoglan Köyü*, 1945 doğumlu, İlkokul mezunu.

³⁴ Göker, s. 52.

³⁵ Satı BALLI, *Yıldızeli, Akpınar Köyü*, 1945 doğumlu, Okur-yazar değil; Aslan, s. 65.

³⁶ Kaya, s. 63.

³⁷ Kaya, s. 62.

³⁸ Pürlü, II, s. 643.

³⁹ Ergin Doymuş, *Her Yönüyle Kangal*, Sivas, 1999, s.52.

⁴⁰ Yılmaz, s.30.